

*Секція: Регіональна економіка*

**СЛЕСАР Т.М.**

*доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту*

*Національний університет біоресурсів і*

*природокористування України м. Київ*

## **ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛЬОНАРСТВА**

Льонарство – одна з основних аграрних галузей минулого століття. Як галузі сільського господарства, їй належала провідна роль в розвитку текстильної та інших галузей промисловості. Льняне волокно в сировинному балансі текстильної промисловості займало третє місце після бавовни та хімічних волокон. Отримання широкого асортименту побутових і технічних тканин, які володіють високою міцністю, гігієнічними властивостями, визначає підвищення попиту на продукцію льонарства. Не менш цінною сировиною для переробної промисловості є насіння льону, а також костриця. Товарне виробництво льону-довгунця протягом періоду розквіту галузі було значним джерелом грошових надходжень льоносіючих господарств. Воно виявляло вагомий вплив і на економіку сільського господарства в цілому, тому стратегічне значення льонарства в наш час суттєво зростає, а збільшення виробництва льону є невідкладним національним завданням. На сучасному етапі льонарство в занепаді. Площі під льоном-довгунцем зменшились з 200 тис. га (в середньому за 1986-1990 рр.) до 1,4 тис. га у 2014 р. За останні 25 років посівні площі під цією культурою та обсяги валового виробництва скоротились до мінімуму (табл.1). Знизилась урожайність – з 10-15 ц/га в перерахунку на волокно до 3-5 ц/га. Скоротилась більш ніж в 30 разів (з 1000 у 1990 році) кількість підприємств, які спеціалізувались на вирощуванні льону. Це призвело до дуже високого рівня «депресивності» в північних та західних регіонах України [1, С. 59-66], де льонарство з

відповідними переробними підприємствами забезпечували основну пропозицію робочих місць.

Таблиця 1.

### Динаміка виробництва льону- довгунця

Рік	Посівна площа, тис. га	Валовий збір, тис. т
1990	172,5	108,1
1995	97,8	48,2
2000	23,4	8,3
2004	38,1	16,2
2005	25,5	12,7
2006	14,2	5,3
2007	12,9	3,8
2008	6,8	3,0
2009	2,4	1,2
2010	1,3	0,4
2011	1,7	0,8
2012	2,2	1,8
2013	1,5	1,1
2014	1,4	-
2015	1,1	-

(за даними Державної служби статистики України)

Кризові явища на внутрішньому ринку та ринку льонопродукції країн СНД, нестабільність роботи Житомирського та Рівненського льонокомбінатів, основних споживачів льоноволокна, негативно вплинули на стан галузі льонарства в Україні. Провідні місця на світовому ринку льонопродукції на даний час займають КНР, країни Євросоюзу та Російська Федерація, а Україна фактично втратила свої позиції. Але великий потенціал, значна матеріальна база і багаторічний досвід провідних вітчизняних і зарубіжних учених-льонарів: М.І. Андрушківа, Т.С. Аниськової, Л.П. Левченко, В.Г. Дідори [2], В.П. Динника, В.М. Євмінова, І.П. Карпця [6], В.Б. Ковальова [3; 6], А.Я. Соловйова, М.К. Циганка [4], О. М. Головні [5] які своєю науковою спадщиною зробили вагомий внесок у розвиток агротехніки та первинної переробки льону-

довгунця дозволяють сподіватись на відродження українського ринку льону. Головний напрямок виходу галузі із кризового стану на сучасному етапі – впровадження інтенсивної технології вирощування і переробки льону, що базується на комплексному використанні найсучасніших науково-технічних досягнень. На даний момент бажаний результат відсутній, незважаючи на періодичні державні дотації на вирощування льону, площі посіву та обсяги виробництва волокна продовжують скорочуватись. Але в той же час світові тенденції підвищення попиту на продукцію льонарства сприяють поступовому зростанню зацікавленості до вирощування та переробки льону в Україні з боку зовнішніх і внутрішніх інвесторів, розширенню асортименту виробів з льону, розширенню ринків збуту продукції, що неминуче призведе до стабілізації галузі. Необхідно відмітити, що чинне законодавство України не сприяє вирішенню проблем відродження льонарства, які найбільш актуальні для поліських районів Волинської, Житомирської, Київської, Львівської, Рівненської, Сумської та Чернігівської областей з найоптимальнішими природно-кліматичними умовами для вирощування льону-довгунця та необхідним рівнем забезпеченості трудовими ресурсами. Така ситуація потребує розроблення економічно обґрунтованої галузевої програми розвитку льонівиробництва на тривалий період. Варто відмітити, що подібні програми вже пропонувались, але механізм контролю за їх виконанням був далеким від досконалості, тому вони не дали позитивних результатів. Перш за все необхідно включити льон-довгунець до складу сільськогосподарських культур на вирощування яких виділяється підтримка держави. Крім того необхідно розробити детальний порядок контролю за використанням коштів державного бюджету. Також варто розробити чіткий порядок включення продукції виробництва і переробки льону до класифікатора товарів зовнішньоекономічної діяльності. Це посилить зацікавленість виробників і переробників в отриманні високих кінцевих результатів.

Враховуючи, що льонопродукція в повному обсязі виробляється для реалізації, необхідно запровадити державні та регіональні замовлення на основну та побічну продукцію льонарства, що ліквідує проблеми зі збутом. Зміни на світовому ринку льону призводять до потреби пошуку нових імпортерів. Україна в останнє десятиліття експортувала своє волокно великими партіями переважно до Китаю, Російської Федерації та Литви, хоч такий експорт і не був вигідним через низьку якість експортованої сировини. Ефективніше експортувати льонопродукцію на завершальних етапах – тканин, або виробів з них, враховуючи, що вона користується значним попитом не лише в Україні, а й в країнах зарубіжжя. Ефективність галузі значною мірою залежить і від її рентабельності на всіх етапах. Відомо, що льонарство одне з найбільш трудомістких, а тому і найбільш затратних виробництв. Тому пошук шляхів зниження витрат та цінові проблеми в даній галузі відіграють неабияку роль. Лише комплексний підхід до вирішення всіх існуючих у галузі проблем дозволить їх подолати і стабілізувати всі ланки виробництва льонопродукції, враховуючи більш ніж столітній практичний і науковий досвід. В результаті поглибленого вивчення досвіду розвитку льонарства в Україні за певними періодами важливо визначити об'єктивні передумови подолання сучасного кризового стану в галузі, оскільки льон - єдина вітчизняна целюлозна сировина, що відновлюється щороку. Культура має унікальні властивості, що обумовлює широкий спектр її використання у різних галузях народного господарства, окреслює перспективні шляхи до відродження вітчизняного льонвиробництва.

#### Література:

1. Прокопа І., Шепотько Л. Депресивність аграрних територій: український вимір //Економіка України. - №7, 2003. – С. 59-66.

2. Дідора В.Г. Агробіологічні основи вирощування льону-довгунця в Поліссі України: автореф. дис. доктора с.-г. наук / В.Г. Дідора. — Київ, 2001. – 30 с.
3. Ковалев В.Б. Влияние микробиологических процессов на выход и качество льноволокна при различных способах приготовления трести: автореф. дис. канд. с.-х. наук / В.Б. Ковалев. – Жодино, 1967. – 24 с.
4. Циганок М.К. Підвищення ефективності льонарства на Поліссі. К.: «Урожай», 1973. – 108 с.
5. Головня О. М. Кризис и возрождение льнопроизводства в предприятиях Украины / О. М. Головня // 2-я международная научно-практическая конференция «Современные технологии управления социально-экономическими процессами» . – Минск, БНТУ, 5 июня 2009 г – С. 73-80
6. Основи ведення льонарства в сучасних умовах / Скорченко А.Ф., Карпець І.П., Ковальов В.Б., Голобородько П.А., Головенко В.І., Лісовий О.Б. – К.: Нора-принт, 2002. – 48 с.
7. Кравчук Н. І. Конкурентоспроможність як чинник забезпечення ефективного виробництва продукції льонарства // Продуктивність агропромислового виробництва. – 2006. – № 3. – С. 264-270.